

JOANNA LESKA-ŚLĘZAK

Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

Działalność i funkcjonowanie Polskiej Misji Katolickiej w Holandii

Filaryzacja społeczeństwa holenderskiego oparta jest na blokach ideowych, do których zaliczani są: katolicy, kalwini (ortodoksyjny Kościół reformowany), luteranie i umiarkowani protestanci, socjaliści, muzułmanie, humaniści, ateści i ludzie bez przynależności religijnej. Poszczególne filary posiadają media masowe, system edukacji podstawowej i średniej, instytucje organizujące czas wolny. Edukacja i system medialny finansowany jest ze środków publicznych. Organizacje zajmujące się zagospodarowywaniem czasu wolnego skupiają się ściśle w określonych grupach ideowych, czyli można wędrować, jeździć na rowerze i na łyżwach wyłącznie w towarzystwie katolików albo kalwinów bądź muzułmanów [Hampden-Turner, Trompenaars 2003, 294]. Pomimo że filary izolowały się, jednak dążyły do wsparcia państwa i udziału w wydatkach państwowych. Holendrzy wychowują się w określonym kręgu często o tych samych poglądach.

Polacy, którzy przybywali do Holandii, umieli łatwo przystosować się, ponieważ najczęściej byli katolikami; barierę stanowił język. Nowo przybyli emigranci z Polski swoje życie polonijne rozpoczynali od wizyty w kościele polskim działającym w Holandii.

Duszpasterstwo polonijne odgrywa zasadniczą rolę w życiu emigrantów z Polski. W Holandii Polska Misja Katolicka funkcjonuje od ponad 60 lat. O dużej roli katolicyzmu we współczesnej Holandii decyduje m.in. jedność jego wyznawców, gdy wśród protestantów istnieje rozbieżność organizacyjna we wszystkich dziedzinach. Grupy religijne rozmieszczone są nierównomiernie i przemieszane są na terenie całego kraju. W południowych prowincjach Limburgii i północnej Brabancji ponad 90% ludności wyznaje katolicyzm, a bezwyznaniowcy nie stanowią tam nawet 2%. W prowincjach Fryzji, Groningen i Drenthe katolicy stanowią 7-8% ogółu ludności, a w pozostałych prowincjach ok. 25-30%.

Emigranci polscy łączyli sprawy narodowe z wiernością katolicyzmowi. Utrata wiary powodowała często wynarodowienie, a także utratę polskości. Kapłani na obczyźnie byli i są nie tylko głosicielami ewangelii, ale równocześnie orędownikami i krzewicielami polskości [Nadolny 1976, 118]. Zorganizowane duszpasterstwo, grupujące polskich duszpasterzy emigracyjnych na terenie jednego lub kilku państw, określa się mianem Polskiej Misji Katolickiej [Talik 1994, 90-91].

Duszpasterstwo polskie na terenie Holandii podzielone jest na trzy okręgi:

1. limburski i brabantki,
2. północno-wschodni,
3. zachodni.

Duszpasterstwo polskie w Holandii rozpoczęło działalność w 1910 r., kiedy do portu w Rotterdamie przybywało wielu Polaków w celu dalszej emigracji do Stanów Zjednoczonych. Opiekę nad nimi sprawował o. Franciszek Mazurowski [Ochalski 1994, 92-93]. Zbudowano w Rotterdamie kaplicę przy Wilhelminakade, w której odprawiano nabożeństwa, udzielano sakramentów, organizowano zbiórki pieniędzy oraz odzieży dla potrzebujących. Ważnym pasterzem opiekującym się głównie polskimi rybakami w Scheveningen był ks. Wilhelm Hoffman z Brunssum. Był profesorem filozofii, pracował w domach Zgromadzenia Misjonarzy św. Rodziny. Był stałym duszpasterzem w Holandii od 25 grudnia 1928 r. Do jego zadań należało: odprawianie mszy św. w Rotterdamie i Scheveningen, katechizacja dzieci prowadzona w Domu Polskim w Brunssum, aktywnie uczestniczył w działalności organizacji polonijnych, m.in. ks. W. Hoffman poświęcił dwa okręty podwodne „Orzeł” i „Sęp” zbudowane w stocznich Wlissingen i Rotterdamie dla polskiej marynarki wojennej. Kolejnym kapłanem przybyłym do Holandii w 1937 r. był ks. Franciszek Szajor. Swoją misję duszpasterską pełnił w Gave, wywodził się ze Zgromadzenia Misjonarzy św. Rodziny [Ochalski 1994, 94]. Pomagał ks. W. Hoffmanowi w odprawianiu mszy św., słuchaniu spowiedzi, przeprowadzaniu rekolekcji wielkopostnych dla Polaków w Limburgii.

Tabela 1. Duszpasterze w Polskiej Misji Katolickiej w Holandii w latach 1947-2009

Lp.	Imię i nazwisko	Rok przybycia	Miejscowości, w których wykonywali obowiązki
1	Roman Kowalczyk	1947	Amsterdam, Haga, Rotterdam, Wlissingen
2	Andrzej Pluciński	1953	Hengelo, Oldenzaal, Enschede
3	Leon Romała	1953	Utrecht, Arnhem, Doesburg, Ulf, Groningen, Assen
4	Pieter de Haas (ojciec Efram)	1947	Breda
5	Stanisław Nowak	1970	Amsterdam, Brunssum, Rotterdam, Haga, Breda, Venlo, Eindhoven
6	Tadeusz Franków	1974	Amsterdam, Rotterdam, Haga
7	Ryszard Kurowski	1980	Arnhem
8	Aleksander Melbruda	1984	Assen, Groningen
9	Sławomir Trypuć	1990	Misja Amsterdam (zasięgiem obejmowała: Amsterdam, Alkmaar, Hollegom, Leiden)
10	Stefan Ochalski	1990	Rotterdam

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ochalski 1994.

W tabeli 1 przedstawiono duszpasterzy sprawujących opiekę nad Polakami w różnych miejscowościach na terenie Holandii. Wszyscy księża oprócz zajęć duszpasterskich zajmowali się pracą społeczną i oświatową, zwłaszcza w towarzystwach katolickich, propagowali prasę katolicką. Każdego roku organizowali rekolekcje wielkopostne. Liczni Polacy utrzymywali kontakty z Polskim Towarzystwem Katolickim [Leska-Ślęzak 2003, 132].

Duszpasterstwo zorganizowane grupujące polskich księży na terenie jednego lub kilku państw nazywa się Polską Misją Katolicką [Talik 1994, 11-15]. Na czele Misji stoi Rektor mianowany przez Prymasa Polski lub jego delegata po porozumieniu z biskupem ordynariuszem diecezji zagranicznej. Rektor jest przełożonym duszpasterzy polskich i sprawuje nad nimi władzę z delegacji prymasa do spraw emigracji.

W latach 1928–1946 opieka duszpasterska nad Polonią w Holandii wchodziła w zakres Polskiej Misji Katolickiej w Belgii. W 1947 r. powołano Polską Misję Katolicką w Holandii podlegającą Prymasowi Polski. Rektorem Polskiej Misji stała się Breda.

Tabela 2. Rektorzy Polskiej Misji Katolickiej w Holandii

Lp.	Imię i nazwisko	Lata pełnienia funkcji
1	Efram	1947–1948
2	o. Stanisław Kanabus	1948–1952
3	ks. Alfons Dambek	1952–1959
4	ks. Leon Plater	1959–1962
5	p.o. ks. Roman Kowalczyk	1962–1973

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.pmkamsterdam.nl/PL/Rektorzy Polskiej Misji Katolickiej w Holandii, s. 1.

W tabeli 2 ukazano Rektorów Polskiej Misji Katolickiej w Holandii; było ich pięciu w latach 1947–1973. Przyczynili się m.in. do zorganizowania zjazdu inteligencji w 1950 r. którego celem było uświadomienie emigrantom przynależności do Kościoła rzymskokatolickiego, pogłębienie wiary mimo warunków, w jakich się znaleźli, pomoc charytatywna osobom potrzebującym, działalność oświatowa, organizowanie spotkań po mszach św. w celu integrowania Polaków, a także uczestnictwo w ważnych świętach narodowych.

W 1973 r. na terenie Holandii pracowało dwóch księży: Leon Romała i Stanisław Nowak, dlatego też bp Władysław Rubin (opiekun imigracji) podjął decyzję o połączeniu duszpasterstw w Holandii, Belgii i Luksemburgu w jedną misję.

19 lutego 1973 r. powołano Polską Misję Katolicką dla krajów Beneluksu. Rektorem Misji został ks. Henryk Repka (wcześniej Rektor Misji Katolickiej w Belgii). Siedzibą Rektoratu była Bruksela [Nadolny 1976]. Kolejnym Rektorem Polskiej Misji dla krajów Beneluxu był Tadeusz Franków w latach 1994–1988.

Duszpasterstwo polskie w Limburgii i Brabancji głównie obejmowało społeczność polskich górników, które wspierane było przez działalność organizacyjną kopalń. W 1990 r. do Holandii przybywa ks. Stanisław Trypuć, który pomagał ks. Stefanowi Ochalskiemu w okręgu Amsterdam-Rotterdam. Jesienią 1990 r. okręg ten został podzielony na Misję w Amsterdamie i Rotterdamie. W Misji w Amsterdamie pozostał ks. Stanisław Trypuć. 8 września 1996 r. Misja została uznana przez holenderskie władze kościelne za parafię o statusie podobnym do lokalnych. Od 1990 r. w Rotterdamie posługę duszpasterską sprawuje ks. Stefan Ochalski. Msze św. odprawia w wynajętych na określone godziny kaplicach i kościołach holenderskich. Centralnym ośrodkiem Misji Katolickiej stał się Amsterdam. W grudniu 1990 r. wznowiono wydawanie „Biuletynu Duszpastersko-Informacyjnego”.

W latach 90. zadaniem realizowanym przez księży była katechizacja dzieci i młodzieży. W roku szkolnym 1996/1997 lekcje religii odbywały się w siedmiu grupach skupiających dzieci i młodzież w trzech ośrodkach: Amsterdam, Leiden, Hillegom. Od 1993 r. w szkołkach niedzielnych rozpoczęto naukę języka polskiego i historii Polski. Działalność szkoły finansowana była przez rodziców. Duszpasterze polscy w Holandii opracowali śpiewniki, z których korzystano we wszystkich kościołach polskich w Holandii.

Obecnie w Holandii jest pięć parafii polskich, które czynnie uczestniczą w życiu polskich imigrantów w Holandii. Wydają gazetki, m.in. „Biuletyn Polskiej Misji Katolickiej”, „Dzień Pański – Biuletyn Liturgiczny” czy „Biuletyn” wydawany przez Parafię Polską w Rotterdamie.

Uogólniając należy stwierdzić, iż praca duszpasterzy polskich w Holandii nie sprowadza się wyłącznie do posługi kapłańskiej. Ważne są ich działania związane z krzewieniem kultury polskiej, edukacji oraz pomocą we wszystkich dziedzinach życia polskiego emigrantów.

Literatura

- Balicki, J. 1969. *Holandia*. Warszawa.
- Nadolny, A. 1976. *Polonia holenderska*. Studia Polonijne 1.
- Ochalski, S. 1994. *Chrystusowcy w Holandii*. W: *Rozbudzić wiarę ojców*. Poznań-Essen.
- Talik, T. 1994. *Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii zagranicznej i jego misja w Kościele*. W: *Rozbudzić wiarę ojców*. Poznań-Essen.
- Leska-Ślęzak, J. 2001. *Polonia w Holandii. Przeszłość i teraźniejszość*. Toruń.
- 50-Lecie Polskiej Misji Katolickiej w Amsterdamie. 1997. Biuletyn 5.
- Falicki, P. 1997. *Nareszcie stabilizacja*. Biuletyn 1, 41-43.
- Pielorz, J. 1988. *Duszpasterstwo polskie w Beneluxie*. Duszpasterz Polski Zagranicą 4, 603.
- Biuletyn Polskiej Misji Katolickiej 2009, 3.
- Dzień Pański – Biuletyn Liturgiczny 2009, 47.

The Polish Catholic Mission in Holland – Operation and Functioning

Summary

Religious matters have always played an important part in Holland. Polarization of social life in Holland has led to the situation where besides the „Catholic” pillar there are also Protestant, Muslim and Secular, called humanistic, ones. The Polish Catholic Mission has existed in Holland since 1947, however, already in 1910 there was the Polish apostleship there, called „harbour” when people from Poland came to the Rotterdam’s harbour on their way to emigrate to the USA. Now the Polish apostleship is situated in three districts: Brabant and Limburg, North-East and South. There are five parishes working there. Polish priests in Holland not only minister to a parish, but they also propagate Polish culture and education and are of any help needed.